

ПРОЕКТ ЗА ЗАЈАКНУВАЊЕ НА РЕГУЛАТОРНАТА РАМКА И ПОЛИТИКИТЕ ЗА ЈАВНО ПРИВАТНИ ПАРТНЕРСТВА

*Работилница за улогата на медиумите,
стопанските комори, бизнис здруженијата и
граѓанските организации во информирање на
јавноста за Јавно-Приватни Партнерства и следење
на нивната реализација*

16 февруари 2021 година

Работилница наменета да им помогне на граѓанските организации и на медиумите да ја разберат нивната улога во осигурувањето дека владата и приватниот сектор ќе бидат одговорни за остварениот учинок

Основи за ЈПП – некои прашања кои ќе ги одговориме

- Што се ЈПП? Како се разликуваат од другите видови на проекти на владата?
- Зошто владите користат ЈПП?
- За што се користат ЈПП?
- Како ѝ се плаќа надоместок на приватната страна?
- Како владата обезбедува соодветна вредност за јавноста?
- Која е форматот на договорот на ЈПП помеѓу приватниот сектор и на владата?
- Принципи на ЈПП
 - Што не се ЈПП?
 - Зошто ми требаат ЈПП?
- Зошто ЈПП се сметаат за особено опасни по јавната каса?
- Дали се ЈПП особено склони на неуспех?
- Дали се поскапи од обичните инвестиции?
- Што може да очекува јавноста од ЈПП?

Улога на граѓанските организации, на деловните здруженија и на медиумите

- Споделување на информации со и собирање на гледишта од јавноста во врска со претстојните ЈПП
- Разбивање на митови
 - Дали ЈПП ќе ги зголемат или намалат трошоците за услугите?
 - Дали ЈПП ќе го подобри или ќе го намали квалитетот на услугите?
 - Дали главната цел на ЈПП е да ги направи олигарсите побогати односно јавните финансии да се одлеат во приватни раце?
 - Дали ЈПП ќе доведе до отпуштање на јавни службеници?
- Инсистирање на транспарентност од и консултација со властите во текот на целиот циклус на проектот со ЈПП
- Дискутирање кои се трошоци за ЈПП ги има владата, кои трошоци ги има приватниот партнер, како и кои се потенцијалните трошоци односно придобивки за јавните корисници на овие услуги
- Следење на процесот на набавки на ЈПП и истакнување на потенцијални проблеми
- Следење и преглед на податоците за ЈПП и јавните документи
- Потврда на напредокот при физичкото спроведување

Што се јавно приватни партнерства?

- ЈПП се поинаков начин на кој властите можат да испорачаат инфраструктура и јавни услуги во општеството
- ЈПП е дефинирано со формален договор склучен помеѓу субјект од јавниот сектор и субјект од приватниот сектор, каде:
 - Приватниот субјект се согласува да го вложи целиот капитал потребен за изградба на инфраструктурата односно проектот за јавни услуги
 - Двете страни се согласуваат да го спроведат и одржуваат проектот во согласност со одреден стандард за подолг период
 - Проектот ѝ се враќа на владата во добра и функционална состојба на крајот на договорот
 - Инвестицијата се враќа преку комбинацијата на надоместоци за услугите што ги плаќаат корисниците и, потенцијално, периодични плаќања од страна на владата
- Карактеристики на ЈПП
 - Владата објавува дека постои можност за ЈПП на транспарентен начин, на кој што конкурира приватниот сектор
 - Приватниот субјект го презема најголемиот дел од ризикот за финансирање на проектирањето, изградбата и работењето на проектот
 - Улогата на владата е главно да врши надзор и да го следи спроведувањето на проектот и да ги спроведува стандардите за учинок, онака како што се предвидени во договорот за ЈПП

Како ЈПП се разликуваат од обичните јавни проекти?

Спектар на испорака на јавни услуги

Зошто владите би користеле ЈПП?

- **Пари.** Исплаќање и распределба на капиталните трошоци и трошоците за услугите во одреден временски период
 - Првично, на ЈПП се гледаше како на алатки за растегнување на буџетите на владите
 - Инфраструктурата би можела да се развие со користење на „парите на други луѓе“ и потоа да постепено да се отплати со тек на време.
 - Кај концесиските проекти кои наплаќаат надоместоци од корисниците, инвестицијата и работењето можат скоро целосно да се вратата од надоместоците од корисниците на услугата, со што се минимизираат одливите на пари од владата
 - Кај проекти кои не се концесија и каде што владата платила за најголем дел или за целата услуга, ова претставува начин на одлагање на плаќањата на подолг временски период (не сè однапред)
- **Учинок.** ЈПП испорачуваат подобар квалитет на услугите
 - Владите утврдија ЈПП помагаат во подобрувањето на квалитетот и сигурноста на услугите
 - ЈПП се корисни за поправање на недостатоците во постоечките јавни услуги
 - ЈПП се корисни при воведување на нови, иновативни решенија кои тековно не се присутни во земјата
 - ЈПП ѝ овозможува на владата само да следи и да спроведување, наместо да биде целосно одговорна за развивањето и извршувањето на услугата и на тој начин се пооптимално се користат најчесто ограничените ресурси на владата

Каде се користат ЈПП?

Здравство: градба, опремување и управување со болници, установи за примарна здравствена заштита, обезбедување на клинички услуги

Образование: градба, опремување и одржување на училишта

Патишта: Градба, надградба.
Експлоатација и одржување на патиштата

Аеродроми: Надградба на и управување со аеродроми, управување со земни услуги, изградба на терминали

Вода: водоснабдување, наводнување, пренос на вода, пречистување на вода и отпадни води

Отпад: управување со цврст отпад, управување со депонии и рециклирање, од отпад до енергија

Електрична енергија:
производство на електрична енергија (хидро, природен гас, итн.), пренос и дистрибуција

Обновливи извори: сончева енергија, од отпад до енергија

Кои се улогите на јавните и на приватниот партнер во ЈПП?

Јавен партнер

- **Го идентификува** проектот кој што ќе биде ЈПП врз основа на пообемно планирање на развојот
- **Утврдува** какви резултати и исходи сака да произлезат од услугата
- **Управува** со процесот на конкурентски тендер за да привлече искусни и квалификувани инвеститори од приватниот сектор за да ја спроведат услугата
- **Склучува договор** со најповолниот понудувач на тендерскиот процес, за да ги испорача услугите на долг рок
- **Врши надзор** над квалитетот и доследноста на испораката на услугата во текот на спроведувањето

Приватен партнер

- **Формира група** на инвеститори и стручни лица кои изразуваат интерес за проектот
- **Дизајнира и утврдува** решение за услугата и идентификува изведувачи и добавувачи
- **Го аранжира целокупното финансирање** – долг и капитал – за да се покријат трошоците за изградба и за спроведување
- **Управува со и го одржува** проектот во согласност со договорените стандарди на долг рок
- **Го враќа проектот** на јавниот партнер во добра и функционална состојба на крајот на периодот на договорот

Зошто да се покани приватниот сектор? Нели функционираат јавните набавки?

Историски, јавниот сектор постојано е вклучен во јавната инфраструктура

- Приватниот сектор отсекогаш бил вклучен на некој начин во развојот на јавната инфраструктура и испораката на јавните услуги.
 - Приватните градежни изведувачи градат инфраструктура со материјали од приватни добавувачи
 - Приватните производители обезбедуваат опрема, возен парк, системи на јавните субјекти
 - Приватните даватели на услуги нудат одржување и сервисирање на јавните субјекти
- Меѓутоа, кај јавните набавки, владата го поднесува скоро целиот ризик ... и сите трошоци

Па тоа значи дека владата е одговорно. Што е тука проблемот?

- Сè додека јавниот сектор испорачува, нема проблем. Меѓутоа, инфраструктурата која што ја одржува јавниот сектор широм светот многу често страда од незадоволно квалитетно одржување, обично како резултат од несоодветно буџетирање, бидејќи трошоците за одржување и работење се покриваат од годишната буџетска алокација на јавниот субјект
 - Овие буџети често пати се предмет на политички мотивирани намалувања односно прераспределби од нивните првично наменети - и неопходни – потреби
- Јавните проекти се познати по пречекорувањето на трошоците и доцнење при испораката, што влијае на најголем дел од ваквите проекти широм светот.
- Транспарентноста на изборот на изведувачи и на спроведувањето на договорот е проблематична
 - Токму затоа постојат субјект „CoST“!

Која е разликата помеѓу вообичаени јавни работи и ЈПП?

Традиционален јавен проект

Обврска на владата:
инвеститор, проектант,
сопственик, оператор

- Идентификација на проектот
- Технички проект
- Утврдување на сите потребни влезни параметри / количини на проектот
- Утврдување на динамиката на проектот
- Проценка на вкупните трошоци за проектот
- Организирање на финансирањето од националниот буџет
- Доделување на тендер на приватни градежни изведувачи
 - Врз основа на најниска цена
- Следење на изградбата
- Прегледување/одобрување на сите промени во текот на градбата
- Управување со и одржување на средството по завршувањето, до крајот на животниот век
- Seek annual budget allocations to cover cost of operating the project
- Барање на буџет за одржување

Улога на приватниот сектор:
Градежен изведувач

- Учество на тендер
- Ако го добие договорот, започнување со работа во определен рок
- Обезбедување на целата работна рака и опрема потребна за градба
- Набавка и монтажа на сите материјали за проектот.
- Предавање на проектот на владата по завршувањето на градбата

Јавно приватно партнерство

Обврска на владата :
спецификација, следење,
управување

- Идентификација на проектот
- Изготвување на спецификација за резултатите и за квалитетот на проектот
- Проценка на трошоците на животниот циклус на и придобивките од проектот
- Доделување на тендер на групи на приватни инвеститори
- Следење на успешноста на спроведувањето
- Вршење периодични исплати доколку проектот е усогласен со стандардите за учинок, минус казни доколку приватната страна не е усогласена со стандардот
- Добивање на средствата на крајот на периодот на догвоорот

Улога на приватниот сектор :
инвеститор, градба, оператор

- Учество на тендер
- Ако го добие договорот, финализирање на договорот
- Организирање на капитално финансирање или кредитно финансирање за сите капитални трошоци и првичните оперативни трошоци
- Технички проект
- Сключување на договор за изградба
- Набавка и монтажа на сите потребни материјали и опрема
- Изградба на проектот и завршување во определен рок
- Апсорпција на ризикот од било какви промени за време на градбата
- Управување со и одржување на средството за целиот животен век на проектот
- Испорака на потребните јавни услуги согласно со стандардите за квалитет и достапност наведени во договорот, во спротивно сноси последици
- Враќање на средството во добра и функционална состојба со залиха на резервни делови

Кој го поднесува ризикот? Зошто ЈПП може да биде добра алатка?

Ризик/одговорност

Чији пари ја финансираат изградбата?

Чиј е проектот?

Кој го поднесува ризикот на изградбата?

Кој го поднесува ризикот за времето потребно за завршување?
Кој го финансира пречекорувањето на трошоците или неочекуваните трошоци?

Кој е ја извршува услугата?
Кој го поднесува трошокот ако услугата не функционира како што е планирано?

Кој треба да финансира и спроведе значајно одржување во текот на животниот век на услугата?
Кој го плаќа трошокот за извршување и одржување на услугата?

Кој обезбедува дека услугата се извршува соодветно квалитетно?

Традиционален јавен проект

Јавен буџет

Министерството/општината/ПДС

Градежниот изведувач и тоа само до степенот до кој тоа е изречно наведено во договорот; инаку министерството/општина/ПДС

Министерството/општината/ПДС

Јавен буџет

Министерството/општината/ПДС

Министерството/општината/ПДС

Министерството/општината/ПДС *ако можат да добијат буџетска алокација*

Јавен буџет и/или надоместоци од корисниците

Министерството/општината/ПДС самостојно врши следење и управување

Јавно приватно партнерство

Капитал на приватен инвеститор
Комерцијален кредит

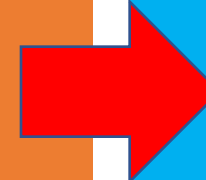
Приватен партнер

Приватен партнер

Приватен партнер

Приватен партнер

Пренос на ризикот

Приватен партнер

Приватен партнер

Приватен партнер

Концесиско ЈПП

Главно надоместоци од корисници

Неконцесиско ЈПП:

Главно периодични плаќања од владата според договорот

Улога на приватниот партнер:

Испорачува услуга според стандардот за квалитет наведен во договорот за ЈПП

Улога на јавниот партнер:

Ја следи успешноста на приватниот партнер, утврдува казни за недостатоци

Зошто ЈПП функционира: Осмислување на сето тоа однапред

- **Владата одлучува *што сака* од проектот, а не *како да се направи тоа***
 - Јавноста сака сигурен, безбеден, згоден систем за јавен превоз. Не им е битно колку тони бетон се потребни или колку вагони треба да се нарачаат.
- **Разбирање на *сите* трошоци кои би можеле да настанат во текот на животниот век проектот *пред* проектот да започне**
 - Моделирање на инвестицијата, работењето, одржување во текот на животниот циклус на проектот за да се има релативно добро разбирање што јавниот сектор бара од приватниот сектор да направи
- **Треба да се бараат резултати, а не да се наведуваат влезните параметри**
 - Кандидатите да бидат одговорни за осмислување како да се изгради и како да функционира согласно со потребниот квалитет
 - Во договорот за ЈПП да се стават сите услови за успешност, квалитет, сигурност, достапност, како и казни и, потенцијално, механизми за стимулирање.
- **Квалификување на кандидатите**
 - Потребно е да се обезбеди дека можат да учествуваат само оние со соодветен обем на искуство и финансиска способност
- **Креирање на конкуренција**
 - Користење на кратка листа на квалификувани кандидати, така што да остане мала група на кандидати со релативно добри шанси за победа
- **Објективно оценување**
 - Објавените критериуми во тендерот треба да им овозможат на понудувачите да се фокусираат на најважните аспекти на понудата
 - Секоја понуда треба да се оценува со примена на овие критериуми и резултатите треба да е објавуваат
- **Потпишување на сеопфатни договори** помеѓу јавниот и приватниот партнер, во кои се утврдени најголем дел од работите кои можат да се случат, добри или лоши и каде е предвиден начин за постапување така што извршувањето на услугата да продолжи
- **Прегледување и следење во текот на работењето** за да се осигури дека јавноста добива она што треба да го добие

Зошто ЈПП функционира: „триаголна потпора“

Ау, ЈПП звучи добро! Дали постои замка?

- **Непредвидени обврски.** Јавниот партнер мора да го одржи својот дел од договорот. Владата има обврска да го откупи договорот за ЈПП доколку владата не ги исполнува своите обврски
 - Ако се случи „политички настан“ (како што е промена на закон која го засега ЈПП) или ако владата не ги исполнува обврските (обично не ги врши плаќањата утврдени со договорот), владата може ќе треба да му надомести на приватниот партнер за кредитот, капиталот и дел од загубената идна добивка на приватниот партнер.
 - Дури и ако се работи за грешка на приватниот партнер што довела до раскинување на договорот, најчесто владата има обврска барем за отплата на долгот кон банките и дел од основниот капитал.
 - Овие плаќања доспеваат за релативно кратко време и најчесто се плаќаат како паушал и претставуваат потенцијално оптоварување на јавните буџети.
 - Сепак, ЈПП претставува вид на инвестиција каде веројатноста за неисполнување на обврските е најмала*
- **ЈПП има потесен опсег на примена.** Дури и владите кои се најактивни на полето на ЈПП во светот, го применуваат овој модалитет само за најмногу 15% од јавните инвестиции. Обично помалку.
- **ЈПП бара подобро планирање и подготовка однапред.** Владата треба целосно да го обмисли целокупниот животен циклус на проектот, да го моделира и испланира. За оваа работа најчесто се потребни професионални консултанти и советници.
- **Времето за спроведување на ЈПП е подолго поради деталната подготовка.** Меѓутоа, подолгото време вложено однапред најчесто многу се исплаќа потоа во смисла на пократок период на изградба, немање на скриени трошоци и предвидлив квалитет и сигурност на услугите.

* ЈПП, со стапка од 4,9%, имаат најниска кумулативна стапка за неисполнување на обврските во структурираното финансирање во сите сектори и претставуваат помал ризик од корпоративниот долг со рејтинг Baa3 (CDR=5,1%).

Извор: *Default and recovery rates for project finance bank loans, 1983-2018*. Moody's Investor Service New York, March 2020.

Најчести прашања за ЈПП

Прашања кои општеството најчесто ги поставува за ЈПП

- **Нели е ова „приватизација“?**

- **НЕ!** Во рамките на ЈПП, владата и понатаму е сопственик на правата на средствата и е одговорна за испораката на услугите.
- Доколку приватната страна не работи согласно со договорените стандарди, владата може да смета дека не ги исполнува обврските во рамките на договорот за ЈПП и да си ја поврати контролата. Во секој случај, средството се враќа кај владата на крајот на договорот.
- Кај приватизацијата, јавното средство е *трајно* продадено на приватната страна. Може да е регулирана, ако се работи за монополска услуга, но сепак е надвор од контролата на владата.

- **Нели приватната страна остварува огромна добивка на сметка на јавноста?**

- Прашање: Дали приватните градежни изведувачи кои вршат јавни работи, работат бесплатно? Не, тие се мотивирани со добивката. Освен тоа, тие имаат стимулација да изнајдат начини за добијат дополнителни пари.
- Прашање: Доколку сте штеделе пари со години да купите куќа, би ја запалиле ли кратко време откако ќе се вселите? Не, бидејќи сакате да си ги сочувате парите и средството кое го имате и да го искористите на најдобар можен начин.
- Кај ЈПП, приватните инвеститори придонесуваат помеѓу 15% и 50% од трошоците на проектот, а преостанатиот износ го добиваат од работодавачите
- Приватните партнери во ЈПП навистина очекуваат да го повратат вложувањето, бидејќи нивните одбори на директори тоа го бараат. Сепак, за разлика од градежниот изведувач кој сака да ја оствари својата добивка однапред и да го напушти проектот веднаш по неговото завршување, приватниот партнер во ЈПП има обврска да живее со проектот повеќе години. Парите им се враќаат само ако проектот ја испорачува услугата доследно и соодветно секоја година односно во текот на сите години.

- **Нели ЈПП само ќе ги хранат олигарсите?**

- Ако се следат законите, политиките и процесите за ЈПП кои што се предложени, тогаш ќе се спроведуваат само *добри проекти*, кои се *потребни на економијата на приоритетна основа* и кои се *транспарентно доделени по пат тендер* на соодветно квалификувани и *финансиски силни* приватни субјекти.
- Тендерите се спроведуваат преку интернет платформи. Критериумите за претквалификација, оценување и доделување на договорот се објавуваат.
- Секој чекор од процесот на ЈПП е документиран и овие информации се јавно достапни
- Доколку избраниот понудувач не може да испорача онака како што ветил, ја губи својата инвестиција

Прашања кои општеството најчесто ги поставува за ЈПП

- **Дали ЈПП ќе ми го направи животот поскап?**

- Некои ЈПП се концесии, кои наплаќаат надоместоци за користење (патарина). Според тоа, плаќањето само доколку користите. Некои ЈПП ги плаќа директно владата и, како такви, се финансираат преку даноци и други јавни ресурси.
- ЈПП се добиваат и договорите со приватниот сектор се склучуваат на конкурентска основа, што значи дека добива оној што ќе понуди највисок квалитет по најниски трошоци.
- Иако е точно дека приватниот капитал е поскап и дека трансакциските трошоци за започнување на проект со ЈПП се повисоки отколку кај јавниот сектор, на крајот на краиштата, понудувачите за проект со ЈПП се натпреваруваат во однос на цената на услугата за целиот животен век на проектот.
- Со оглед на тоа што фокусот е на целиот животен век, ова значи дека *целиот трошок* за извршување на овие услуги е видлив за сите, нешто што ретко се случува во традиционалните јавни проекти кои најчесто се фокусираат само на првичните трошоци за изградба.

- **Дали квалитетот на услугите ќе падне во случај на ЈПП?**

- Во најголем дел од случаите, ЈПП ги подобрува услугите и ги прави *посигурни* за јавноста
- Владата, наместо да се заглавува во обидите да обезбеди буџет и да испорача услуга, сега е ставена в опозиција да врши надзор, да управува и да ги спроведува стандардите за успешност на услугата.
- Владите широм светот се борат да обезбедат буџет за годишните оперативни трошоци и долгорочните трошоци за одржување, што значи дела квалитетот на инфраструктурата и на услугите кои што ги обезбедува брз опаѓа со текот на времето.
- Кај ЈПП постои обврска за одржување на квалитетот на услугата во секоја година од договорот.

- **Јас сум јавен службеник. Дали ќе ја загубам својата работа поради ЈПП?**

- Најчесто, ЈПП се „дополнителни“ што значи дека обично обезбедуваат нова услуга која не постоела претходно. Според тоа работните места се „нови“ за економијата (на пример: нов експресен пат со патарина)
- Понекогаш, ЈПП претставуваат модернизација на постојните услуги. Во ваков случај, проектот со ЈПП може да преземе одредени услуги кои во моментот ги врши јавниот сектор. Во многу случаи, тие ги преземаат вработените од таа услуга во ЈПП (на пример: трамвај). Во други случаи, ЈПП обезбедува обновени и надградени *установи*, но *персоналот* и понатаму е од јавниот сектор (на пример: болница)
- Во секој случај, давателот на услуги во рамките на ЈПП ќе сака да ангажира вработени кои се искусни во извршувањето на тие услуги. Често пати се обраќаат до јавниот сектор кога им е потребна таква работна сила и најчесто плаќаат плати како во приватниот сектор.

Општествено гледање на ЈПП

Која е улогата на граѓанското општество?

Која е вашата улога? Повикување на владата на одговорност

Граѓанското општество и медиумите можат да бидат клучни во притисокот за добро управување, барајќи од владата да ...

- **Планира.** Да има искажана краткорочна, среднорочна и долгорочна стратегија со конкретни годишни планови за инфраструктура и испорака на јавни услуги, како и мерила за потврда на остварениот напредок
- **Внимателно да одбира.** Да идентификува само проекти кои што се во согласност со таквите планови
- **Приоретизира.** Да дава приоритет на проекти со најголемо влијание по заедничката економија
- **Бара квалитет.** Да обезбеди квалитетно извршување на услугата во текот на животниот циклус на услугата, што може да се потврди со собирање на соодветни податоци и споредба со наведените стандарди
- **Известува, согледува и прилагодува.** Потребно е да се признае недоволната успешност и да се има план како тоа да се исправи. Треба да се согледа каде успехот е добар и да се каже зошто тоа функционира. Тие информации треба да се искористат за подобрување на следниот циклус.
- **Испорача вредност за вложените јавни пари.** Финансирањето е секогаш недоволно, така што владите треба да поднесуваат извештаи за тоа како со одлуките кои ги донесуваат и начинот на кој што управуваат, најдобро се користат јавните пари, согласно со економските и фискалните мерила

Што треба општеството да очекува од ЈПП и институциите кои склучуваат договори за ЈПП?

- Подобрена сигурност на извршените услуги
- Подобрен квалитет на услугите
- Подобрена економска ефикасност – помалку време, помалку бирократија, помалку тесни грла односно пречки – во секојдневието
- Подобрени можности – економски раст, нови работни места, леснотија на водење деловни потфат
- Транспарентно известување на успешноста, без оглед дали е добра или лоша, на редовна основа
- Искрена споредба во однос на успешноста на јавниот сектор
 - Истите стандарди за успешност треба да се применат како на ЈПП така и на традиционалните јавни инвестиции. На крајот на краиштата, извршените услуги се она што е важно, а не кој ги извршил
 - Ова треба да доведе до подобрен севкупен учинок и услуги, без оглед како се набавуваат и финансираат, односно дали јавно или приватно

Кои делови од граѓанското општество можат да побараат повеќе информации?

Постојат низа меѓусебно поврзани и комплементарни делови во рамките на владиното планирање и управување, каде што барањето повеќе информации и поголема отчетност може да доведе до подобрување на извршувањето на јавните услуги

- **Национални планови** – развојни планови со економски цели
- **Секторски планови** – создавање на секторски планови каде што се одразува како да се оствари националниот план за развој
- **Потврда за процесот за избор на приоритетни проекти** – да се обезбеди дека проектите кои имаат најголем придонес ќе имаат приоритет
- **Искажување на општествените приоритети** и обезбедување дека истите ќе бидат вградени во проектите
- **Барање редовни извештаи** и најнови информации за развојните програми воопшто и проектите со ЈПП поконкретно
- **Обезбедување дека властите објавуваат редовен отчет** за успешноста, вредноста за парите и за ризиците.

ЈПП: неколку примери

Работилница за граѓански организации и за медиуми во Северна Македонија

Пример: Концесија за експресен пат со патарина

- „**Концесија**“ значи дека приватниот партнер добил можност да остварува приходи од корисниците на проектот. За возврат, приватниот партнер мора да го финансира, изгради, работи и одржува проектот во согласност со договорениот стандард
- **Пример:** владата сака да изгради нов експресен пат помеѓу два града. Ги проучил движењата на сообраќајот и проектирал дека ќе има значителен раст на сообраќајот, на пример, од 25.000 возила дневно на повеќе од 75.000 возила дневно за 20 години.
- **Спецификација.** Владата вели....
 - Патот треба да има најмалку по две ленти во секоја насока.
 - Проектот треба да предвиди банкини и мерки за безбедност по меѓународни стандарди
 - Минимална просечна брзина од 85 km/h за сите возила
 - Коловозната површина треба да се одржува согласно со референтниот меѓународен минимален стандард за оштетување и тоа за време од 85% од времетраењето на договорот
 - Погоре наведеното значи одржување на минимален рејтинг на коловозната површина од најмалку X во текот на целиот животен циклус на проектот
- **Услови за понудувачите.** За да се квалификува за учество, владата бара кандидатите да ги исполнат следниве работи.
 - Да имаат искуство со градење и управување со патишта со патарини од исто или поголемо ниво на сложеност
 - Да имаат организирано финансирање за проекти со ЈПП во износ еднаков на или поголем од проценетиот трошок на проектот
 - Предност: бонус поени доколку домашниот приватен сектор учествува со поголем удел во конзорциумот на проектот
- **Потенцијалните инвеститори од приватниот сектор одговараат на владиниот тендер.** Во своите одговори тие треба да ги наведат следниве работи.
 - Спецификациите за проектирање (кои, за одредено ниво на сообраќај, може да предвидуваат и повеќе сообраќајни ленти)
 - Времето за кое гарантираат дека проектот ќе биде завршен и отворен за сообраќај
 - Стандардите согласно кои патот ќе се одржува
 - Предложената патарина која што ќе ја наплаќаат во текот на животниот циклус на договорот за ЈПП, вклучувајќи ги сите прилагодувања со текот на времето (на пример, индексирање на варијабилните трошоци поради инфлација). Патарините се наплаќаат врз основа на категоријата на возилото.
 - Бонус понуда: понудувачите можат да предложат дека ако проекциите на бројот на возила се повисоки отколку предвидените владини проекции на сообраќај, приватната страна ќе го подели вишокот на приходи од патарини со владата.
- **Краен резултат**
 - Владата избира приватен партнер кој што ќе го финансира, проектира, изгради, работи и одржува проектот за период од 25 години, со тоа што работата ќе започне 750 дена откако владата ќе го додели известувањето за започнување
 - Патарините се наплаќаат според категоријата на возила, со тоа што патарините за првата година се наведени во договорот заедно со прилагодувањата за варијабилните трошоци поради инфлација
 - Ако сообраќајот на возила е поголем од проектираниот, приватниот партнер ќе сподели 33% од вишокот приходи од патарини со владата, ќе депонира 33% од вишокот во значаен фонд за одржување, а преостанатите 33% ќе претставуваат добивка.
 - Ако бројот на возила е помал од 80% од проектираниот број, владата ќе изврши дополнително плаќање за да се исполни проектираниот број на возила. Оваа одредба ја бараа работодавачите на проектот за да го заштитат сервисирањето на долгот.
 - Проектот ќе биде предаден на владата по 25 години, со состојба на коловозот и објектите на патот еднаква на или поголема од договорениот стандард.

Пример: Неконцесиско ЈПП за јавна болница

- **„Неконцесиско ЈПП“** значи дека приватниот партнер го заснова своето учество на добивање на конкретни приходи од владата. За возврат, приватниот партнер треба да го финансира, изгради, работи и одржува проектот во согласност со договорениот стандард.
- **Пример:** Владата треба да изгради нова национална болница за да го прошири квалитетот на испорачаните услуги, вклучувајќи лекари, медицински сестри и специјализирани техничари со искуство со работа со модерна опрема за дијагностика и третман. Целокупната опрема мора да биде во согласност со најмодерните спецификации.
- **Спецификација.** Владата вели дека установата мора...
 - Да има најмалку 500 легла (со можност за проширување), 30 места за интензивна нега, 20 простории за итни случаи итн.
 - Да има модерни лаборатории за снимање, дијагностички лаборатории, специјалистички оддели итн.
 - Да обезбеди обнова/замена на клучната медицинска опрема за период од најмногу 5 години.
 - Да обезбеди безбедно и стерилно работење со 99% сигурност, вклучувајќи операциони сали, управување со инфективен отпад, складирање на и управување со лекови итн.
 - Да обезбеди дека сите комунални услуги – електрична енергија, водоснабдување, отпадни води, телеком, кислород – се достапни 99%
 - Владата ќе го обезбеди целокупниот медицински персонал, вклучувајќи лекари, медицински сестри, техничари и болничари.
- **Услови за понудувачите.** За да се квалификува за учество, владата бара кандидатите да ги исполнат следниве работи.
 - Мора да имаат претходно искуство во однос на дизајнирање, градење и пуштање во работа на меѓународни медицински установи
 - Мора да имаат организирано финансирање за слични проекти со ЈПП во износ еднаков на или поголем од предложениот проект
 - Да имаат, како дел од основниот тим, докажана стручност во управување со болнички установи, како и докажана способност да работат со установи еднакви или поголеми од обемот на овој проект
 - Да обезбедат соодветно организирање на обука за да се постигне сигурно, стручно и најмодерно болничко работење.
 - Можност за обука и развој на локалниот персонал во најмодерно болничко работење и техники за управување
- **Потенцијалните инвеститори од приватниот сектор одговараат на владиниот тендер.** Во своите одговори тие треба да ги наведат следниве работи
 - Спецификациите за проектот вклучувајќи и прелиминарен план на установата во кој ќе бидат опфатени сите минимални барања на владата
 - Фазите и вкупниот временски период во рамките на кој гарантираат дека проектот ќе биде завршен и установата ќе биде отворена
 - Стандардот согласно со кој ќе работи и ќе биде одржуван секој дел од установата за да бидат исполнети стандардите за квалитет, безбедност, санитарните стандарди и стандардите за достапност
 - Предложениот надоместок кој ќе ѝ го наплаќаат на владата за времетраењето на договорот за ЈПП, вклучувајќи ги сите прилагодувања со текот на времето (на пример, индексирање на варијабилните трошоци поради инфлација).
 - Бројот на локален персонал кој очекуваат да биде вработен и обучен како дел од работењето
- **Краен резултат**
 - Владата избира приватен партнер кон што ќе го финансира, проектира, изгради, работи и одржува проектот за период од 20 години, со тоа што работите започнуваат да се одвиваат фазно согласно со договорената динамика откако владата ќе даде одобрување за започнување. Најповолниот понудувач понуди најнизок можен надоместок за највисокото ниво на спецификацијата.
 - Министерството за здравство ќе врши плаќања кон приватниот партнер согласно со договорот за ЈПП. Плаќањата за достапност во рамките на договорот за ЈПП ќе се наплаќаат во делови, и тоа: фиксен надоместок за поврат на капиталот, надоместок по единица мерка за одредени потрошни услуги (како што се отстранување на медицински отпад), варијабилен надоместок за трошоците кои се менуваат според инфлација.
 - Министерството за здравство има можност, помеѓу 5 и 10 година од работењето, да побара од приватниот партнер да ја прошири установата согласно со обемот договорен во текот на тендерот, под услов приватниот партнер да дал транспарентна понуда за договорот за градба. Надоместокот за ваквото проширување е предмет на договор.
 - Проектот ќе ѝ биде вратен на владата на крајот на 20 година, со тоа што објектот треба да биде во состојба еднаква или подобра од стандардот за предавање наведен во договорот за ЈПП и вклучувајќи и минимална залиха на резервни делови и обезбедена обука за раководниот персонал и вработените од јавниот сектор.

Достапни ресурси за ЈПП

Лабораторија за знаење за ЈПП (управувана од Светска банка)

- Сеопфатна библиотека на знаење, каде се опфатени сите аспекти на ЈПП, со студии на случај

<https://pppknowledgelab.org/>

- *Референтниот водич за ЈПП* е корисно упатство за ЈПП

<https://pppknowledgelab.org/guide/sections/83-what-is-the-ppp-reference-guide>

Орган за инфраструктура и проекти на ОК

<https://www.gov.uk/government/organisations/infrastructure-and-projects-authority>

- Одличен извор за владини методологии за приоретизирање на проекти, проценка на проекти, структурирање на проекти и управување со проекти

Инфраструктура Австралија

<https://www.infrastructureaustralia.gov.au/>

- Еден од најуспешните програми за ЈПП на глобално ниво
- Национални насоки за развој, оценување и управување со проекти со ЈПП

https://www.infrastructure.gov.au/infrastructure/ngpd/index.aspx#anc_public-private